

ВЛИЯНИЕ НА ГЛОБАЛИЗАЦИЯТА ВЪРХУ ЗАЕТОСТТА И БЕЗРАБОТИЦАТА

Невяна Николова

Международни икономически отношения, III курс

СА “Д. А. Ценов” – Свищов

В началото на третото хилядолетие човечеството току-що е прекрачило прага на нова ера. Навлизането на съвременния човек в новото общество, характеризиращо се с голяма динамика, шеметна скорост на развитие на интеграционните процеси и изграждане на нови социално-икономически и геополитически интернационални структури, е безспорен факт. А обстоятелството, че всички тези промени са абсолютно еднопосочни и безвъзвратни доказва тяхната значимост.

Но човешката логика действа според определен механизъм, изискващ очертаването на рамка, която да обедини всички тези взаимосвързани процеси на наднационално ниво. И именно глобализацията е онова явление, с което се обясняват, аргументират и утвърждават промените в икономическия, социалния, политическия и културния ни живот. Именно глобализационните процеси са феноменът, който прави възможна коренната промяна в устройството на съвременното общество. В резултат на тях в света се налага нов начин на организация, свеждащ се до обединяване на всички човешки дейности на една глобална основа, независимо от националността, расовата принадлежност, вероизповеданието и културната идентичност. Действащите глобализационни сили са твърде разнообразни, разнопосочни и многообхватни. На практика всеки час, дори всяка минута някъде по света се появяват нови такива, а други отслабват своята мощ, но независимо от това – един задълбочен поглед към тях ни помага да вникнем в същността на всяко конкретно явление от съвременния живот, върху което те действат. Тук е моментът да насочим вниманието си към трудовия пазар и глобализационните процеси, протичащи в него.

Основни аспекти, свързани с пазара на труда /ПТ/, независимо дали той се разглежда на национално или на наднационално ниво, са свързани със за

заетостта и безработицата. Преди обаче да се анализира въздействието на глобализацията върху тези явления, е важно да се отбележи, че ефектите ще са различни в отделните национални стопанства – съобразно различната степен на икономическо развитие. Така например – глобализацията може да решава сериозни проблеми в някои бедстващи региони, но другаде, където е налице желаното икономическо състояние, тя може да е спирачка за по-нататъшното развитие. Затова е много важно винаги при анализ на заетостта и безработицата – да се отчитат и условията, при които действат глобализационните сили. В подкрепа на това е и фактът, че социалноосигурителните системи и трудовите пазари са организирани и функционират по различен начин – в зависимост от конкретната социално-икономическа картина. Тук е моментът да насочим вниманието си към съвременната реалност на българския ТП и влиянието, което той търпи по повод проявлението на глобализационните сили. Прекомерно дългият преходен период, в който е българската икономика и обществото ни като цяло, е идеална предпоставка за приемане на външни влияния. Доколко обаче глобализационните промени реално формират българската икономика и в частност трудовия ни пазар?

Постигнатите резултати са най-точният барометър за ефекта от глобализацията. А този ефект зависи от конкретната икономическа картина. В България обликът на трудовия ни пазар се промени коренно през последното десетилетие. Липсата на ТП при централизирана икономика, предполагаше опростена схема на разпределение на подготвените кадри и 100 % осигуряване на работни места. Пазарният модел, изграден по подобие на класическите схеми на ТП пък поставя на преден план въпросът за търсенето и предлагането на труд у нас, като чертае пътя за по-нататъшното развитие на българския ТП. При тези условия в момента трудовият ни пазар се адаптира към глобализационните промени. А ефектите, получени в крайна сметка са много и твърде различни. В същото време обаче могат да се определят и някои общи тенденции, валидни както за България, така и за повечето региони.

Глобализацията е феномен, нужен и жизненоважен за съвременното световно развитие. Както всяко социално-икономическо явление с обществена значимост, обаче, и тя поражда негативни ефекти, които значително намаляват изгодите за някои групи на ТП. Това е естествено, тъй като тя руши традиционни норми и налага нови приоритети. Обикновено са засегнати

интересите на икономически развитите страни, защото потоците от евтина РС, идващи от по-слаборазвитите страни като България, са насочени към техните трудови пазари. В резултат на това реализация имат кадрите на по-бедните региони – поради по-ниско очакваното от тях равнище на заплащане. И така, в противодействие на глобализационните сили, които по принцип стимулират мобилността на РС, по-силните страни изкуствено създават пречки за всички кадри, които идват отвън и желаят да заемат позиции на техните вътрешни пазари, което от своя страна води до известно напрежение.

Друг проблем пред българския ТП се свързва с високата скорост на развитие и налагане на модерни производства и мощностите за тях в световен мащаб. Естествено е глобализацията да бъде предпоставка за тези процеси, за да се постигне по-голям икономически ръст. Тук обаче действието на факторите, водещи до просперитет е двояко. Става дума за това, че глобалното внедряване на нови технологии е причина много хора да останат без работа. Възникват редица важни задачи, чието решаване евентуално може да осигури желаната заетост на трудовите ресурси в страната ни. Въпросите с приоритетно значение са свързани с подготовката на кадри, отговарящи на съвременните потребности и изисквания на икономиката. Ето защо в национален план трябва бързо да се осигури нужното качество на трудовите ресурси, с цел да се избегнат нежеланите ефекти на безработицата. Същевременно обаче се оказва, че в икономиката постепенно намалява потребността от човешки капитал и производствените процеси започват да протичат оптимално и при 15 процентова безработица. Но тези промени крият в себе си много заплахи. От една страна, обществото губи, защото много от направените инвестиции за образование и квалификация стават нерентабилни. От друга страна, икономическите разходи, които се извършват от системата за обществено осигуряване, нарастват значително. Създава се социално напрежение и недоволство. Похабяват се човешки сили, знания, умения, желание за пълноценна обществено полезна дейност. Всички тези последици могат да се разглеждат като пряк или косвен резултат от глобализационните процеси. Проблемите се увеличават и поради задълбочаването на пропастта между бедни – в т.ч. България и богати страни, което чувствително се усеща на ТП заради различната квалификация на кадрите.

Независимо от съществуващите трудности, глобализацията е необратим процес. Тя е единственият път за пълноценно съществуване и просперитет на обществото. Изпитана истина е, че всяка промяна е трудна – още повече, че в случая става дума за глобална промяна от световен мащаб. Човечеството обаче винаги се е учило от грешките и пропуските си, така че осъществяването и приемането на глобализационните процеси като фактор, действащ изключително благоприятно, е само въпрос на време. За да се постигне това, е много важно да има приемственост между отделните нации, култури и народопсихологии – в по-широк смисъл и по-конкретно – между отделните трудови пазари. Това е така, защото целта на глобализацията е не унифициране и обезличаване на съществуващите модели, а съчетаване на най-добрите особености на всички нации и системи в света, за да се създаде една оптимално функционираща глобална система. А оптимално организираният глобален ПТ ще е част от нея. Именно там ще се решават на глобално равнище националните ни проблеми за заетостта и безработицата.

Навярно тази потребност от обединяване на усилията за организиране на заетостта в световен мащаб е съществувала винаги. Но вероятно нейното осъзнаване е зависело от редица социално-икономически, геополитически, екологични и културни фактори, които не винаги са създавали нужната международна среда за обективизирането ѝ в действителността. През 1919 г. обаче реализацията на тази потребност става факт. Създаването на МОТ /Международна организация на труда/ е само началото на обща световна политика във връзка с решаване на трудовите въпроси на отделните страни. Последват я редица подобни мероприятия – срещи на високо равнище, международни конференции, прилагането на световни програми за трудовата заетост и др. Така Женева, където е седалището на МОТ, се превръща в щаб-квартирата, от която се направлява международната трудова политика.

Подчиняването на трудовите пазари на световните глобализационни тенденции доказва положителното значение на глобализацията за заетостта. Това значение намира израз в много отношения. На първо място – стремежът на страната ни към световна интеграция е силен стимул за повишаване на квалификацията и конкурентоспособността на работната сила в България, което важи и за останалите по-слабо развити региони по света. От друга страна – ангажирането на трудови ресурси в Република Корея, Тайван, Индия и

Сингапур, където цените на наемния труд са по-ниски, способства за повишаването на заетостта, квалификацията, знанията и уменията, а оттук и за повишаване на жизнения стандарт в тези страни. Същото важи и за положението на националния ни трудов пазар.

Трябва да се признае и значението на интеграционните процеси на ИТ върху развитието на Интернет, както и обратното въздействие, което се проявява. Независимо, че едва 1,2 % от виртуалното пространство в Интернет е отделено за информация относно търсенето и предлагането на работа, значението на “електронната глобализация” за решаването на световния проблем “безработица”, е безспорно. На национално равнище в България най-големите сайтове, които са електронни варианти на трудови борси и посредници за търсене и предлагане на работа, се поддържат от Националната агенция по заетостта.

Ако отново разгледаме глобализацията като основна тенденция на съвременната икономика, ще открием, че тя съдържа и много други аспекти: социални, културни, геополитически, психологически и т.н. Тя е многостранно и всеобхватно сложно явление и процес, който осигурява единодействие на цялото общество за постигане на общите цели и интереси. Що се отнася до заетостта и безработицата – ролята на глобализационните промени в това отношение е много голяма. В резултат от въпросните промени се създават нужните условия за повишаване на икономическите, социалните и екологичните стандарти, за да стане страната ни участник в глобализационните процеси. За целта е нужно преди всичко да се преодолее негативната нагласа, че глобализацията е заплаха за просперитета на българската нация. Защото емпирично наблюдаваното повишаване равнището на безработицата е последствие единствено от негативното проявление на глобализационните промени и не е свързано с истинската същност на този процес.

А за нас като **българи** и като граждани на света – е важно да знаем, че глобализацията е път за решаване на голяма част от проблемите на трудовия ни пазар. А **евроинтеграцията** е първата стъпка, която можем да направим в правилната посока. Но независимо от това дали ще станем част от ЕС или не, интеграцията в Световния ТП е перспективата, към която трябва да се стремим през следващите години.